

Kuzey Makedonya'daki İki Dilli Türk ve Boşnak Çocuklarının Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması*

Comparison of Metaphorical Perceptions of Bilingual Turkish and Bosniak Children in North Macedonia Regarding the Concept of Homeland

ÖZLEM KURT**

Öz

Küreselleşme ve artan kültürel etkileşim toplumlarda iki dillilik ve çok kültürlülük kavramlarının daha yaygın hâle gelmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, Kuzey Makedonya gibi çok kültürlü toplumlarda büyüyen çocuklar hem ana dillerinin hem de diğer dillerin etkisi altında kimliklerini şekillendirmekte ve soyut kavramları anlamlandırmaktadırlar. Vatan kavramı, bireylerin aitlik duygularını, kültürel bağlarını ve millî kimliklerini belirleyen önemli bir ögedir. Ancak iki dillilik ve çok kültürlülük, bu kavramın çocuklar tarafından nasıl algılandığını ve yorumlandığını etkileyebilmektedir. Özellikle, bir ülkede birden fazla kültürel mirasa sahip olan çocuklar, vatan kavramına dair algılarını kendi kültürel, dilsel ve sosyo-psikolojik geçmişleri doğrultusunda oluşturabilirler. Bu çalışma, Kuzey Makedonya'da yaşayan ilkökul 4. sınıf düzeyindeki iki dilli Türk ve Boşnak çocuklarının vatan kavramına ilişkin metaforik algılarını karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çocukların bu kavrama dair düşüncelerini derinlemesine anlamak, onların kültürel kimliklerinin ve aidiyet duygularının şekillenmesine ışık tutmaktadır. Çalışmanın araştırma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılındaki kayıtlara göre Kuzey Makedonya Üsküp'te ilkökul 4. sınıfta eğitim gören 20 Türk ve 20 Boşnak öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma nitel bir araştırma yöntemi olan olgubilim deseni çerçevesinde tasarlanmış ve toplanan veriler içerik analiz yöntemi ile derlenmiştir. Sonuç olarak Türk çocuklarının en fazla "can" ve "Türkiye", Boşnak çocukların ise "ev" ve "ana" metaforları geliştirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, iki dillilik, vatan, metafor, Türk, Boşnak.

Abstract

Globalization and increasing cultural interaction have made the concepts of bilingualism and multiculturalism more prevalent in societies. In this context, children growing up in multicultural societies like North Macedonia shape their identities and make sense of abstract concepts under the influence of both their native language and other languages. This study aims to compare the metaphorical perceptions of the concept of homeland among bilingual Turkish and Bosniak fourth-grade primary school children living in North Macedonia. The research group consists of 20 Turkish and 20 Bosniak children studying in the fourth grade of primary school in Skopje, North Macedonia, during the 2024-2025 academic year. The study was designed within the framework of the phenomenological design, which is a qualitative research method, and the collected data were examined with the content analysis method. Similarities and differences between the metaphors created by Turkish and Bosniak children were identified, and the findings were evaluated to determine how cultural, and linguistic differences reflect on the children's perceptions of their homeland. As a result, it was observed that Turkish children most frequently developed the metaphors "heart" and "Turkey," while Bosniak children most often used the metaphors "home" and "mother".

Keywords: North Macedonia, bilingualism, homeland, metaphor, Turkish, Bosniak.

* Bu makale V. Uluslararası Avrupalı Türkler ve İki Dillilik Çalışmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi / Uluslararası Balkan Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Üsküp /K.MAKEDONYA, ozlem.kurt@ibu.edu.mk, ORCID: 0000-0002-6917-4776

Gönderilme Tarihi | Date Applied: 11/12/2024

Kabul Tarihi | Date Accepted: 20/01/2025

Araştırma Makalesi | Research Article

Giriş

Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer olarak tanımlanan vatan kavramı ayrıca bireylerin kendilerini ait hissettikleri, kimlik ve kökleriyle bağ kurdukları bir alanı da ifade etmektedir. Bu kavram, bir ülkenin fiziksel sınırlarından öte, kişilerin duygusal, kültürel ve sosyal değerleriyle şekillenen bir anlam taşımaktadır. Vatan kavramı özellikle çocukluk döneminde, aile ve çevre aracılığıyla öğrenilir ve bireylerin aidiyet duygularını destekleyen güçlü bir etkiye sahiptir. Vatan, toplumlarda bireylerin kendi kültürlerini ve geleneklerini koruma ve sürdürme isteği ile de ilişkilendirilmektedir. Bu anlamda, vatan yalnızca bir coğrafi alan değil, aynı zamanda bir kimlik, güvenlik ve aidiyet duygusunun sembolüdür. Vatan kavramı içerisinde hem millî hem de manevî değerler içermektedir ve vatan kavramı bu değerlerle bütünleşmiştir. Bahse konu olan “değerler milletleri millet yapan temel yapı taşları olarak ortak yaşantılardan ortaya çıkmış, yayılmış, korunmuş ve nesilden nesile aktarılmıştır” (Çetin, 2015, s. 452). Literatüre bakıldığında vatan kavramı genellikle bu değerler çerçevesinde tanıtılmaktadır. Örneğin Elban vatani, “bir milletin dilinin konuşulduğu ve siyasi egemenliğinin hâkim olduğu coğrafya” olarak tanımlanmaktadır (Elban, 2013, s. 1302). Arık (1983, s. 20) ise vatani, “herhangi bir çıkar sağlanmadığı durumlarda bile tarihi bağlardan dolayı yoluna can verilebilecek topraklar” şeklinde ifade etmektedir. Bu tanımlardan hareketle bugün Kuzey Makedonya sınırları içerisinde yaşamlarını sürdüren Türk ve Boşnak çocukların vatan kavramına ilişkin metaforik algılarının tespit edilmesi iki dilli çocukların kimlik oluşumlarının anlamlandırılmasında da ayrı bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Türk ve Boşnak kültürlerinde vatan, halkın tarihsel mücadeleleri ve kültürel kimliklerinin bir parçası olarak güçlü bir anlam taşımaktadır. Türk kültüründe, vatan kavramı sıkça kahramanlık, bağımsızlık ve fedakârlık temaları ile birlikte anılır. Türk Edebiyatı'nın vatan şairi Namık Kemal vatani, “sadece üzerinde doğulan ve yaşanan bir yer olarak görmemekle birlikte vatani mukaddes bir toprak olarak tanımlamakta ve kendi çocukları olan insanlar arasında dil birliği, menfaat birliği, fikir ve sevgi kardeşliği yarattığını belirtmektedir” (Gündoğdu, 2016). Türk kültürüne benzer bir şekilde Boşnak kültüründe de vatan kavramı tarih boyunca önemini korumuş ve bir milletin kültürel kodlarında güçlü bir şekilde yer edinmiştir. Boşnak kültüründe vatan, bireylerin kültürel miraslarına, dinî ve etnik kimliklerine sıkı sıkıya bağlı hissettikleri bir değer olarak öne çıkar. Bu kültürel yaklaşımlar, iki dilli çocukların vatan kavramını kendi kültürel bağlamlarında nasıl içselleştirdiklerini ve algıladıklarını anlamak açısından önemlidir. Türk ve Boşnak kültürlerinde vatanın manevi bir değer olarak önemi, çocukların vatan kavramını şekillendirme süreçlerinde rol oynayan faktörlerin başında gelmektedir. Soyut kavramların çocuklarda uyandırmış olduğu his ve duyguların tespit edilmesi yetişkinlere kıyasla daha zordur. Soyut kavramlara

ilişkin çocukların sahip oldukları anlamları kavramak, o kavramın onlarda ifade ettiği duyguları çözümlenmekle mümkündür. Çocukluk döneminde soyut kavramları anlamlandırmak, genellikle doğrudan deneyimle mümkün olmadığı için zordur. Ancak metaforlar gibi araçlar sayesinde çocuklar, bu soyut kavramları somut ve anlamlı bir çerçeveye oturtabilirler. Çocukların vatan algısı, onların ailelerinden, okuldaki eğitimlerinden ve çevrelerinden öğrendikleri değerlerle şekillenir. Bu değerlerin anlamları kimlik kazanma açısından da büyük bir öneme sahiptir. Bu yüzden vatan kavramına yönelik bilincin gelişmesi hem aile içerisinde hem de okulda verilen eğitimlerle gerçekleşmektedir. Kuzey Makedonya’da vatan kavramı ilkokul 3. sınıftan itibaren Sosyal Bilgiler öğretim programında yüzeysel olarak yer alırken, 5. sınıf programında geliştirilen, 6. sınıf programında daha derinlemesine üzerinde durulan kavramlar arasında konuşlanmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretim programının yanı sıra ayrıca ana dili dersi 4. sınıf ders programında giriş düzeyinde vatan kavramına yer verilmeye başlanılmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada Kuzey Makedonya’daki ilkokul 4. sınıf Türk ve Boşnak öğrencilerinin düşünceleri metaforlar yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Metafor kavramı ise “bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada yardım alabileceği güçlü bir zihinsel araç” olarak karşımıza çıkmaktadır (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, s. 463).

Metafor çoğu insan için şiirsel hayal gücünün bir aracı ve şiirsel dilin meselesi olarak kabul edilse de aslında metafor kullanımı sadece şiirle sınırlı değildir. Metaforlar insanoglunun en entelektüel uğraşının yanı sıra en basit uğraşlarında da düşüncelerini ve konuşmalarını şekillendirmektedir. Metaforu sadece dilsel bir özellik olarak değil aynı zamanda kişinin düşünce yapısını ve eylemlerini de etkileyen bir kavram olarak değerlendirmek gerekmektedir. En basit manada metaforu, bireylerin soyut kavramları somut öğelerle anlamlandırmalarını sağlayan dilsel bir araç olarak tanımlamak mümkündür. Özellikle çocuklar, soyut kavramları anlamak ve yorumlamak için metaforik düşünme yollarını sıklıkla kullanırlar. Metaforlar, fertlerin iç dünyalarını, kültürel değerlerini ve deneyimlerini yansıtarak, onların belirli bir kavrama yönelik algılarının anlaşılmasında önemli ipuçları sunar. Metafor analizleri ise bu tür dilsel ifadeleri inceleyerek, insanların belirli bir kavramı nasıl gördüklerini ve anlamlandırdıklarını araştırır.

Literatür incelendiğinde metafor üzerine yapılan çalışmaların çoğunlukla anlam üzerine odaklandığı görülmektedir (Özçalışkan, 2007; Rundblad ve Annaz, 2010; Di Paola, vd., 2020). Ayrıca çocukların farklı kavramlara ilişkin geliştirdikleri metaforik algılarına yönelik birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Örneğin Gözel ve Gündoğdu ilkokul, orta ve lise öğrencilerinin oyun kavramına ilişkin metaforik algılarını araştırmışlardır (2021). Özyurt ve Badur ise ilkokul öğrencilerinin teknoloji kavramına ilişkin metaforik algılarını ve öğrenme

süreçlerinde teknolojiyi nasıl kullandıklarına yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir (2020). Vatan kavramına ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında Gömleksiz ve Öner'in (2016) ortaokul öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen çalışma, Sağdıç ve İlhan'ın (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarına, vatan kavramına ilişkin metaforik algılarına yönelik yapmış oldukları çalışma ile Şahin'in (2023) Ahıska Türklerine yönelik yaptığı çalışmaları örnek olarak vermek mümkündür. Ancak ilgili literatürde iki dilli çocukların metaforik algılarının karşılaştırılmasına yönelik gerçekleştirilen çalışmalara pek fazla yer verilmediği tespit edilmiştir. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Kuzey Makedonya nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Makedonlar ve Arnavutların ardından kayda değer nüfuslarıyla Türkler ve Boşnaklar da demografik yapının parçasıdır. Bu yüzden ülke nüfusu bakımından daha az olan gruplara mensup olan Türk ve Boşnak çocuklarının vatan kavramına ilişkin metaforik algılarını tespit etmek vatanın onlar için ne ifade ettiğine ilişkin veriler sunmaktadır. Bu araştırma, Kuzey Makedonya'da yaşayan iki dilli Türk ve Boşnak çocukların vatan kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların, onların bu kültürel mirası nasıl algıladıklarına dair bilgilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı Kuzey Makedonya'daki ilkökul 4. sınıfta eğitim gören Türk ve Boşnak öğrencilerin vatan kavramına ilişkin algılarını geliştirdikleri metaforlar aracılığı ile tespit etmek ve karşılaştırmaktır.

1. Yöntem

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışma olgu bilim desenine uygun olarak yürütülmüştür. “Olgu bilim deseni farkında olunan fakat hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunmayan olguları incelemektedir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 72). Bu desen, araştırmacıya belirli bir olguya yönelik bireysel deneyimlerin ve algıların daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılması için bir çerçeve sunar.

1.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Üsküp'teki bir Türk ilkokulunun 4. sınıfında öğrenim gören 20 Türk öğrenci ve bir Boşnak ilkokulunun 4. sınıfında öğrenim gören 20 Boşnak öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır.

1.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilere “Vatan gibidir. Çünkü.....” şeklinde boş bırakılmış bir cümle verilerek kendi görüşleriyle tamamlamaları istenmiştir.

1.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak sistematik bir şekilde çözümlenmiştir. “İçerik analizi, en temel anlamıyla, bir metin ya da belgenin belirli özelliklerini analiz ederek anlamlı ve tutarlı bir şekilde kategorilere ayırmayı ve bu özellikleri sayısallaştırarak ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir” (Karasar, 2004, s. 184). Bu yöntem, metinlerde yer alan bakış açılarını, kullanılan felsefeyi, dil ve anlatım özelliklerini belirli kriterlere dayalı olarak incelemeye ve bu unsurların anlamlarını derinlemesine ortaya koymaya olanak tanır. Bu çalışmada, Kuzey Makedonya’daki Türk ve Boşnak öğrencilerin vatan kavramını açıklamaya yönelik geliştirdikleri metaforlar ve gerekçeleri, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Analiz süreci şu aşamalardan oluşmaktadır:

- a) Verilerin Düzenlenmesi: Öncelikle, katılımcılardan elde edilen veriler dikkatlice transkribe edilerek analiz için uygun bir formatta düzenlenmiştir.
- b) Metaforların Belirlenmesi: Öğrencilerin geliştirdiği metaforlar liste hâlinde gruplandırılmış ve her bir metaforun ifade ettiği anlamlar incelenmiştir.
- c) Gerekçelerin Analizi: Katılımcıların metaforları desteklemek için sundukları gerekçeler detaylı olarak değerlendirilmiş ve tematik kodlar oluşturulmuştur.
- d) Kategorilerin Oluşturulması: Metaforların gerekçeleri dikkate alınarak ortak özellikler belirlenmiş ve bu özelliklere dayanarak kategoriler oluşturulmuştur.
- e) Sonuçların Yorumlanması: Elde edilen temalar ve kategoriler doğrultusunda öğrencilerin vatan kavramına dair algıları ve bu algıların altında yatan düşünceler derinlemesine analiz edilerek yorumlanmıştır.

2. Bulgular

Öğrencilerin vatan kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ve açıklamalarına bu bölümde yer verilmektedir. Öğrencilerin ileri sürdükleri gerekçeler dikkate alınarak toplam altı kategori oluşturulmuştur. Her bir kategoriye ait metaforlar, ilgili bulgularla birlikte tablolar hâlinde gösterilmiştir. Tabloların ilk sütununda metaforlara yer verilirken, devam eden sütunlarda Türk öğrenci sayısı (T), Boşnak öğrenci sayısı (B) ve toplam öğrenci sayısı (t) ile ilgili bulgular sunulmaktadır. Bulguların yorumlanması aşamasında, her bir öğrenci sıra numarası esas alınarak kategorize edilmiştir. Öğrenciler “Ö” harfi ile ifade edilirken, hemen yanında bulunan “T” ibaresi Türk öğrenciyi, “B” ibaresi ise Boşnak öğrenciyi belirtmektedir. Numaralar ise öğrencilerin sıra numaralarını göstermektedir.

2.1. Aile ve Aidiyet

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların gerekçeleri göz önünde bulundurularak belirlenen ilk kategori “aile ve aidiyet” kategorisidir. Tablo 1’de “aile ve aidiyet” kategorisine ilişkin bulgular yer almaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Ev	4	5	9	Aile ve Aidiyet
2	Anne	0	4	4	
3	Baba	1	0	1	
4	Yuva	0	2	2	
5	Doğum yeri	0	1	1	

Tablo 1: Aile ve aidiyet kategorisine ilişkin bulgular

Tablo 1’de görüldüğü üzere “aile ve aidiyet” kategorisinde toplam beş metafor yer almaktadır. Bu metaforlar “ev”, “anne”, “baba”, “yuva” ve “doğum yeri” olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kategoride hem Türk hem Boşnak öğrenciler tarafından en fazla geliştirilen metafor “ev” metaforu karşımıza çıkmaktadır. “Ev” metaforunu geliştiren Türk öğrencilerden üç tanesi (ÖT1, ÖT2, ÖT3) “Vatan bizim evimizdir çünkü onu çok seviyoruz” şeklinde açıklama yaparak vatani da evleri gibi sevdiklerini belirtmekte ve vatani sevgi eylemi üzerinden tanımlamaya çalışmaktadırlar. Öte yandan diğer bir öğrenci ise (ÖT4) “Vatan benim evim gibidir. Çünkü o bizim toprağımızdır ve bizim için canını feda etmiştir” şeklinde açıklamasıyla vatani kendisine ait olan ve emanet çıkılması gereken bir toprak olarak ifade etmektedir. Vatani “ev” metaforu üzerinden tanımlamaya çalışan Boşnak öğrencilerden ise biri (ÖB1) “Vatan benim evimdir çünkü ben onda yaşıyorum” olacak şekilde ifade ederek vatani yaşadığı yerle bağdaştırmaktadır. Bir diğer öğrenci ise (ÖB2) “Çünkü burada doğdum ve burası benim için en güzel yer” diyerek orada yaşadığı için aitlik duygusuna vurgu yapmaktadır. Bir diğer öğrenci (ÖB3) “Evimdir çünkü kendimi burada güvenli hissediyorum” şeklinde ifade ederek kendisini burada güvenliği hissettiğini belirtmektedir.

“Aile ve aidiyet” kategorisinde yer alan diğer bir metafor “anne” metaforudur. “Anne” kategorisine ilişkin Boşnak öğrencilerden toplam dört öğrencinin cevabı bu kategoride yer almaktadır. Vatan kavramına ilişkin “anne” metaforunu geliştiren öğrencilerden biri (ÖB4) “Vatan benim için anne gibidir. Çünkü biz ona o da bize sahip çıkmaktadır” şeklinde ifade etmiştir. Diğer iki öğrenci ise (ÖB4 ve ÖB5) “Çünkü onda yaşıyorum” olarak açıklamış ve aitlik

duygusuna vurgu yaparken bir öğrenci de (ÖB6) “Çünkü bize sevgi, yuva ve güven veriyor” şeklinde ifade etmektedir.

“Anne” kategorisine ilişkin Türk öğrencilerin bir metafor geliştirmedeği ve sadece bir öğrencinin “baba” metaforu geliştirdiği bulgusu saptanmaktadır. “Baba” metaforunu geliştiren Türk öğrenci (ÖT5) “Çünkü onu çok seviyorum” diyerek sevgi eylemi ile açıklamaya çalışmaktadır.

Tablo 1’deki diğer veriler incelendiğinde iki Boşnak öğrencinin vatan kavramına ilişkin “yuva” metaforu geliştirdiği görülmektedir. ÖB7 ve ÖB8 vatan kavramına ilişkin yuva metaforunu geliştirmiş ve “Çünkü burası kendimi en güvenli hissettiğim yer” olarak açıklayarak güven duygusuna vurgu yapmaktadır.

Bu kategoride yer alan son metafor ise “doğum yeri”dir. “Doğum yeri” kategorisine ilişkin ise sadece bir Boşnak öğrencinin metafor geliştirdiği görülmektedir. ÖB9 “Çünkü burası güzel ve güvenli” diyerek doğduğu yerin güvenli olduğundan hareket ederek yine güven duygusuna vurgu yapmaktadır.

2.2. Özgürlük ve Bağımsızlık

Öğrencilerin vatan kavramına yönelik geliştirmiş oldukları metaforlardan hareketle oluşturulan ikinci kategori “özgürlük ve bağımsızlık” kategorisidir ve bu kategoriye ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Korkusuz	2	0	2	Özgürlük ve Bağımsızlık
2	Hürriyet	1	0	1	

Tablo 2: Özgürlük ve Bağımsızlık Kategorisine İlişkin Bulgular

Tablo 2’de de görüldüğü üzere “özgürlük ve bağımsızlık” kategorisinde iki metafor yer almaktadır. İki Türk öğrenci vatan için “korkusuz” metaforunu geliştirmiştir. Türk öğrencilerden biri (ÖT6) “Çünkü o herkesi koruyan bir ülkedir” şeklinde açıklama yaparak sadece kendi üzerinden değil diğerini de koruduğu için korkusuz olarak tanımladığını belirtmektedir. “Korkusuz” metaforunu geliştiren diğer öğrenci ise (ÖT7) “Çünkü o bizi düşmanlardan korudu ve o her bir Türk gibi kraldır” şeklinde ifade ederek ayrıca vatani Türk kimliği ile de bağdaştırmaktadır. Bu kategoride yer alan “hürriyet” metaforuna ilişkin ise bir öğrenci (ÖT8) “Hürriyettir. Çünkü bu vatani Atam bize emanet etti” şeklinde ifade ederek özgürlük ve Atatürk’ün emaneti olduğuna ilişkin vurgu yapmaktadır. Boşnak öğrencilerin bu kategoriye yönelik herhangi bir metafor geliştirmedikleri bulgusu saptanmıştır.

2.3. Önemli Olma

Vatan kavramına ilişkin geliştirilen metaforlara yönelik oluşturmuş olan üçüncü kategori “önemli olma” kategorisidir. Bu kategoriye ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Can	4	1	5	Önemli Olma
2	Güneş	0	1	1	
3	Zenginlik	0	1	1	

Tablo 3: Önemli olma kategorisine ilişkin bulgular

Tablo 3’te görüldüğü üzere bu kategoride en çok “can” metaforu geliştirilmiştir. Toplam dört Türk öğrenci ve bir Boşnak öğrencinin “can” metaforu geliştirdiği bulgusuna rastlanılmıştır. Bir Türk öğrenci (ÖT9) “Çünkü o bizim için canını verdi” ve diğer bir öğrenci de (ÖT10) “Çünkü o benim her şeyim” diyerek vatanın önemine vurgu yapmaktadırlar. “Can” metaforu geliştiren diğer iki Türk öğrenci ise (ÖT11) “Vatan canımdır. Çünkü o can Atamdır” ve (ÖT12) “Candır. Çünkü Atamızdan bize armağandır” şeklinde açıklama yaparak Atatürk’e vurgu yapmaktadırlar. Öte yandan vatan kavramına ilişkin “can” metaforunu geliştiren Boşnak öğrenci ise (ÖB13) “Çünkü benim evim ve mutluluğum” Açıklamasıyla aidiyet ve mutluluk duygusuna vurgu yapmaktadır.

Bu kategoride yer alan “güneş” ve “zenginlik” metaforunun geliştirilmesiyle ilgili Türk öğrencilere yönelik herhangi bir bulgu tespit edilmezken Boşnak öğrencilerden biri güneş metaforunu geliştirerek (ÖB14) “Çünkü bizi ısıtıyor ve bize varlığıyla güç veriyor” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir öğrenci ise (ÖB15) “Çünkü onda en güzel bir şekilde yaşıyorum” şeklinde ifade ederek güzel yaşamayı bir zenginlik olarak ifade etmektedir.

2.4. Tarih ve Kültürel Miras

Dördüncü kategoriye “Tarih ve Kültürel Miras” kategorisi oluşturmaktadır ve bu kategoriye ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Atatürk	1	0	1	Tarih ve Kültürel Miras
2	Cumhuriyet	1	0	1	
3	Emanet	1	0	1	

Tablo 4: Tarih ve kültürel miras kategorisine ilişkin bulgular

Tablo 4’te sunulduğu üzere bu kategoride sadece Türk öğrenciler metafor geliştirmiştir. Bir öğrenci (ÖT13) “Çünkü Cumhuriyeti kurdu”, diğer bir öğrenci (ÖT14) “Çünkü Atamın bana armağan ettiği Cumhuriyeti ifade eder” ve (ÖT15) “Çünkü Atatürk bize emanet etti ve bizim için çok önemlidir” Şeklindeki ifadeleri ile vatani cumhuriyet ve Atatürk ile bağdaştırdıkları görülmektedir.

2.5. Ülke Temsilleri

Beşinci kategori “Ülke Temsilleri”dir ve bu kategoriye ilişkin bulgular Tablo 5’te sunulmaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Türkiye	4	0	4	Ülke Temsilleri
2	Makedonya	1	0	1	

Tablo 5: Ülke temsilleri kategorisine ilişkin bulgular

Tablo 5 incelendiğinde bu kategoride yer alan metaforlara yönelik sadece Türk öğrencilerin metafor geliştirdiği görülmektedir. Toplam beş öğrenci vatani bir ülke ile temsil etmiş ve dört Türk öğrenci vatani Türkiye metaforu ile tanımlamıştır. Örneğin iki öğrenci (ÖT16) “Çünkü Türkiye’yi çok seviyorum ve Türkiye çok güzeldir” ve (ÖT17) “Çünkü Türkiye’yi çok seviyorum” diyerek ona karşı sevgi besledikleri ülkeyi vatanları olarak kabul etmektedirler. Bir öğrenci (ÖT18) “Çünkü Türkiye’de güzel insanlar ve güzel şeyler vardır” ifadesi ile Türkiye’nin güzelliğine vurgu yapmıştır. Bir öğrenci de vatani ana dili üzerinden yorumlamaya çalışmış (ÖT19) “Vatan benim için Türkiye’dir. Çünkü ben Türkçe konuşuyorum” ve Türkçe konuştuğundan onun için vatanın Türkiye olduğunu ifade etmiştir. Türk öğrencilerden biri ise vatani Makedonya olarak ifade etmiş (ÖT20) “Çünkü biz Makedonya’da yaşıyoruz ve Makedonya en büyüktür” ve yaşamakta olduğu ülkeyi vatani olarak tanımlayarak aidiyet duygusuna da vurgu yapmıştır. Bu kategoriye ilişkin Boşnak öğrenciler herhangi bir metafor geliştirmemiştir.

2.6. Güzellik ve İdealize Edilmiş Güzellik

Öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlardan hareketle oluşturulan son kategoriye “Güzellik ve İdealize Edilmiş Güzellik” oluşturmaktadır ve bu kategoriye ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmaktadır.

No	Metafor	T	B	t	Kategori
1	Güzel	0	2	2	Güzellik ve İdealize Edilmiş Güzellik
2	Masal	0	2	2	

3	Rüya	0	1	1	
---	------	---	---	---	--

Tablo 6: Güzellik ve idealize edilmiş güzellik kategorisine ilişkin bulgular

Tablo 6 incelendiğinde Türk öğrencilerin bu kategoriye ilişkin herhangi bir metafor geliştirmedikleri görülmektedir. Boşnak öğrencilerden iki öğrenci “güzel” metaforu geliştirmiştir. Bir öğrenci (ÖB16) “Çünkü benim için dünyanın en güzel çiçeğidir” şeklinde açıklayarak güzellik kavramını çiçek ile somutlaştırmaya çalışmış ve diğer öğrenci de (ÖB17) “Çünkü onda doğdum ve yaşıyorum” aidiyet duygusuna vurgu yapmıştır. Diğer iki öğrenci de vatani “masal” metaforu ile tanımlamaya çalışmış (ÖB18) “Çünkü onu seviyoruz ve koruyoruz. Her zaman bizim için güzel kalacaktır” şeklinde açıklayarak masalın güzelliği ile idealize etmeye çalışmış ve ona sahip çıkılması gerektiğine de vurgu yapmıştır. Diğer öğrenci ise (ÖB19) “Çünkü bütün hayatı bize sundu” Hayatın güzelliğini masal ile idealize ederek bunu sağlayanın da vatan olduğunu belirtmiştir. Son olarak da bir Boşnak öğrenci vatan kavramına ilişkin “rüya” metaforunu geliştirmiş (ÖB20) “Çünkü çok güzel olduğu için rüya gibi” şeklinde ifade ederek güzelliğe vurgu yapmıştır.

Sonuç

Bu araştırmada Kuzey Makedonya'daki iki dilli Türk ve Boşnak çocukların vatan kavramına ilişkin metaforik algıları karşılaştırılmıştır. Günümüzde Kuzey Makedonya sınırları içerisinde yaşayan Türkler ve Boşnaklar çok dilli ve çok kültürlü bir toplumda yaşamlarını idame ettirmektedirler. Çalışmanın örneklemini Kuzey Makedonya Üsküp'te bulunan bir Türk ve bir Boşnak okulunda ilkökul dördüncü sınıfta öğrenim gören 20 Türk ve 20 Boşnak öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, çocukların vatan kavramını anlamlandırırken kültürel, dilsel ve sosyo-psikolojik unsurlardan etkilendiğini göstermiştir. Öğrencilerin vatan kavramına ilişkin geliştirmiş oldukları metaforlar toplam altı kategoriye ayrılmıştır. En çok metafor “aile ve aidiyet” kategorisi içerisinde yer alırken en çok metaforun geliştirildiği ortak metafor ise “ev” metaforudur. Bu kategoride ilginç olan sonuç ise “anne” ve “baba” metaforudur. Türk öğrencilerden hiçbir öğrencinin “anne” metaforu geliştirmedığı, sadece bir öğrencinin “baba” metaforunu geliştirdiği saptanmıştır. Öte yandan Boşnak öğrencilerden ise dört öğrenci “anne” metaforu geliştirmiş ve “baba” metaforu geliştiren öğrenci olmamıştır.

Türk öğrenciler, “Türkiye” ve “Atatürk” gibi metaforlar aracılığıyla vatan kavramını güçlü bir millî aidiyet ve tarihsel bağlam içinde ele alırken, Boşnak öğrenciler daha çok “ev”, “anne” ve “güzellik” gibi metaforlarla vatani güvenlik ve estetik değerle ilişkilendirmiştir. Bu farklılıklar, iki toplumun tarihsel

geçmişi ve kültürel kodlarının çocukların düşünce dünyasında nasıl yansıdığını göstermektedir. Çalışmada, iki grubun ortak metafor kategorilerinin sınırlı olması, dilsel ve kültürel farklılıkların soyut kavramların algılanışında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, Türk öğrencilerde “Türkiye” ve “Atatürk”e vurgu yapılması, millî kimliğin Türk çocuklarında daha belirgin olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca bir Türk öğrencinin vatan kavramını Türkiye metaforu ile açıklarken bunu ana dilinin Türkçe olmasıyla bağdaştırması da kimlik oluşumunda ana dilinin önemini ifade etmektedir. Boşnak öğrenciler ise vatan kavramını daha çok bireysel ve somut deneyimlerle ilişkilendirmiştir.

Bu bulgular, Kuzey Makedonya’daki iki dilli çocukların kültürel kimliklerinin ve soyut kavramlara ilişkin algılarının şekillenmesinde aile, eğitim ve çevrenin önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, iki dilli çocukların eğitim süreçlerinde kültürel ve millî değerlerin dengeli bir şekilde ele alınması, onların çok kültürlü bir toplumda kendilerini ifade etme becerilerini destekleyecektir. Son olarak, bu araştırmanın iki dilli çocukların kavramsal dünyasını anlamada yeni bir perspektif sunduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmanın Kuzey Makedonya’daki Türk ve Boşnak öğrencilerle sınırlı olması, sonuçların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Gelecek araştırmalarda farklı yaş gruplarını ve kültürel toplulukları kapsayacak daha geniş örneklem gruplarıyla çalışılması önerilmektedir. Ayrıca metaforların eğitimde soyut kavramların öğretimi için bir araç olarak kullanımının daha fazla araştırılması, bu alandaki uygulamalara katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Arık, R. O. (1983). *Coğrafyadan Vatana*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Çetin, Ş. (2015). Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (MDÖTÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies*, 10(11), 447-460.
- Di Paola, S., Domaneschi, F.; Pouscoulous, N. (2020). Metaphorical developing minds: The role of multiple factors in the development of metaphor comprehension. *Journal of Pragmatics*, 156, 235-251.
- Elban, M. (2013). Tarih Eğitimi ve Vatansızlık Üzerine Bazı Düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1302-1319.
- Gömlüksiz, M. N.; Öner, Ü. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Algılar. *Turkish Studies*, 11(2), 1409-1420.
- Gündoğdu, M. A. (2016). Namık Kemal’in Şiirlerinde “Millet”, “Şehitlik”, “Maksat” ve “Vatan” Kavramları. *Turkish Studies*, 11(20), 245-264.

- Gözel, Ü.; Gündoğdu, K. (2021). Öğrencilerin Oyun Kavramına Yönelik Metaforik Algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 135-158.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* [16. baskı]. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özçalışkan, Ş. (2007). Metaphors we move by: Children's developing understanding of metaphorical motion in typologically distinct languages. *Metaphor and Symbol*, 22(2), 147-168.
- Özyurt, M.; Badur, M. (2020). İlkokul Öğrencilerinin "Teknoloji" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları Ve Öğrenme Süreçlerinde Teknoloji Kullanımları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1161-1177.
- Rundblad, G.; Annaz, D. (2010). Development of metaphor and metonymy comprehension: Receptive vocabulary and conceptual knowledge. *British Journal of Developmental Psychology*, 28(3), 547-563.
- Saban, A., Koçbeker, B. N.; Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Sağdıç, M.; İlhan, G. O. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının "Vatan" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 104-118.
- Şahin, T. (2023). Ahıska Türklerinin Göç, Göçmen, Sürgün, Vatan ve Türkiye Kavramlarıyla İlgili Metaforik Algıları: Fenomenolojik Bir Araştırma Örneği. *International Journal of Social Inquiry*, 16(2), 581-601.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* [5. baskı]. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Etik Beyan ve Açıklamalar:

1. Bu makalenin yazar(lar)ı, etik kurul iznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
2. Bu makalenin yazar(lar)ı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
3. Bu makalenin yazar(lar)ı, kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf gibi bütün belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
4. Bu makalenin benzerlik raporu bulunmaktadır.